

AC (Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde)

Billedkunstnernes Forbund

Copy-Dan, Billedkunst

Dansk Artist Forbund

Dansk Kunstnerråd

Danske Billedautorer

Danske Billedkunstneres Fagforening

Danske Dramatikeres Forbund

Danske Filminstruktører

Danske Jazz-, Beat- og Folkemusikautorer

Danske Kunsthåndværkere

Danske Populærautorer

Danske Skønlitterære Forfattere

Danske Tegneserieskabere

Dansk Filmfotograf Forbund

Dansk Forfatterforening

Dansk Journalistforbund

Dansk Kapelmesterforening

Dansk Komponist Forening

Dansk Korforbund

Dansk Metal

Dansk Musiker Forbund

Dansk Organist og Kantor Samfund (DOKS)

Dansk Skuespillerforbund

Film- og TV-arbejderforeningen

Foreningen af Danske Sceneinstruktører

Danske Designere

Fællesrådet for Udøvende Kunstnere

KODA

KODA-DRAMATIK

Nordisk Copyright Bureau (NCB)

PROSA

Sammenslutningen af Danske Scenografer

Teaterteknikerforbundet (TEF)

TEGNERNE, Tegneforbundet af 1919

Rimelig beskyttelse imod urimelige kontrakter

Folketinget bør gennemføre en forbedret beskyttelse af ophavsmænd og udøvende kunstnere imod urimelige kontrakter fordi:

Ophavsmanden er den svage part

Ophavsmænd og udøvende kunstnere kan ikke matche producenteres og udgiveres forhandlingsstyrke. Ophavsmænd og udøvende kunstnere er derfor ofte henvist til enten at acceptere de vilkår, de bliver præsenteret for, eller at miste en indtægt helt og holdent.

Styrkeuligheden er blevet større i de seneste år som følge af fusioner af virksomhederne på medieområdet.

Det er generelt anerkendt, at der er behov for at beskytte den svage part i et aftaleforhold (købeloven, kreditaftaleloven osv.) Den beskyttelse, der skulle være efter ophavsretsloven og aftaleloven har imidlertid vist sig at være utilstrækkelig.

Styrkeuligheden udnyttes utilbørligt

Samrådet for Ophavsret har dokumenteret, at det er almindeligt, at producenter og udgivere fx stiller krav om at:

- Ophavsmanden skal overdrage alle sine rettigheder mod en engangsbetaling, der ikke modsvarer værkets værdi på sigt.
- Ophavsmanden skal overdrage flere rettigheder end producenten har behov for – endsige har mulighed for at udnytte.
- Ophavsmanden skal overdrage rettigheder uden anden betaling end en lille andel af producentens eventuelle indtægter – uden at producenten påtager sig nogen forpligtelser til at udnytte værket.
- Ophavsmanden skal frafalde sin beskyttelse efter ophavsretslovens §§ 54 og 55.

Værkets værdi er svær at forudsige

Det har aldrig været let at skønne, hvad et værks værdi er på kontraktstidspunktet – altså inden udnyttelsen finder sted. Den tekniske udvikling, der hvert år lægger nye udnyttelsesmuligheder til de eksisterende, gør det endnu sværere at fastsætte et værks værdi. Der er derfor i stigende omfang behov for redskaber, der gør det muligt at korrigere betalinger, der viser sig ikke at stå i rimeligt forhold til værkets værdi.

Kontrakterne er blevet uigennemskuelige

Ophavsretlige aftaler kunne før i tiden holdes på få sider. I dag er de svulmet op til omfattende juridiske dokumenter, der ofte indeholder meget komplicerede afregningsmodeller, som gør det umuligt for ophavsmændene at gennemskue, om producenterne og udgiverne afregner korrekt.

Beskyttelsen generer ikke "pæne" virksomheder

Samrådet for Ophavsret foreslår en forbedret beskyttelse imod urimelige kontrakter, som ikke vil være til gene for virksomheder, der indgår rimelige aftaler og betaler ophavsmænd og udøvende kunstnere vederlag, der modsvarer værdien af deres værker.

Samrådet for Ophavsret foreslår:

1. At ophavsretslovens kontraktsregler gøres ufravigelige.

Producenterne kræver konsekvent, at man fraviger de bestemmelser i ophavsretsloven, der ellers skulle sikre ophavsmændene imod, at producenter og udgivere tiltager sig flere rettigheder, end de kan udnytte eller helt undlader at udnytte værket. Reglerne bør derfor gøres ufravigelige, så der er realiteter bag lovens bestemmelser.

2. En generel, indledende bestemmelse, som præciserer, at udnyttelsen af et værk normalt forudsætter, at ophavsmanden får et rimeligt vederlag, som står i forhold til værkets værdi.

Bestemmelsen er for det første en programerklæring, som knytter aftalen sammen med ophavsrettens formål. Hermed understreges den almene samfundsmæssige interesse i at opnå en rimelig fordeling af den ophavsretlige belønning mellem parterne. Bestemmelsen har for det andet betydning ved den konkrete fortolkning af en aftale, fastlæggelsen af et rimeligt vederlag m.v.

3. En bestemmelse, som sikrer ophavsmandens krav på rimeligt vederlag.

Denne bestemmelse er central og tjener et dobbelt formål:

- At forhindre misbrug ved at garantere ophavsmanden mindst et "rimeligt vederlag" og
- At tilskynde de modstående organisationer til at indgå standardaftaler, som præciserer indholdet af det "rimelige vederlag".

Det første punkt realiseres ved, at bestemmelsen gøres præceptiv. Det andet punkt ved at opstille en formodningsregel, hvorefter det vederlag, som fremgår af en standardaftale, skal anses for "rimeligt", medmindre helt særlige forhold gør sig gældende.

4. En bestseller-regel

Bestemmelsen skal gælde i tilfælde, hvor der består et misforhold mellem ophavsmandens vederlag og den værdi, som værket viser sig at have, og som ifølge aftalen alene kommer udgiveren/producenten til gode. I den klassiske "bestseller-situation", som er typeeksemplet, skyldes dette misforhold, at ophavsmandens vederlag er fastsat ud fra en forventning om, at værket har mindre værdi, end det viser sig at være tilfældet. Der er således tale om en "ex-post-vurdering", dvs. en vurdering, som inddrager omstændighederne efter aftalen blev indgået.

De foreslåede beskyttelsesregler bør ikke kunne fraviges ved aftale til ugunst for ophavsmanden. Reglerne skal dog formuleres på en sådan måde, at de ikke afskærer en ophavsmand fra at forære sit værk væk i public domain eller udnytte det i videnskabelige miljøer, open source o.lign. Reglerne må ikke kunne fraviges gennem bestemmelser om lovvalg.

Se hele Samrådet for Ophavsrets forslag til lovpakke i Betænkning om revision af ophavsretslovens kapitel 3, Betænkning nr. 1480/2006 s. 310 ff.

Urimelige kontrakter er med til at underminere kulturens grundlov

En tidligere kulturminister har kaldt ophavsretsloven for kulturens grundlov, fordi de rettigheder, som loven giver ophavsmænd og udøvende kunstnere, giver grundlag for indtægter for brugen af deres værker m.v. og dermed i større eller mindre omfang gør ophavsmændene uafhængige af offentlige støtteordninger.

I den ideelle verden kræver forlag, producenter osv. ikke flere rettigheder overdraget end de kan magte at udnytte på en forsvarlig måde. Udnyttelsen af de rettigheder, der således – i den ideelle verden – umiddelbart bliver hos ophavsmanden, kan senere blive aktualiseret som et nyt kulturtilbud. Endvidere betaler forlag og producenter i den ideelle verden ophavsmanden et vederlag, der modsvarer værdien af de rettigheder, der er blevet overdraget.

I dagens Danmark er det helt almindeligt, at ophavsmænd og udøvende kunstnere skriver under på kontrakter, hvor de overdrager rettigheder i massivt omfang til forlag, producenter, pladeselskaber osv. samtidig med at de på ingen måde får vederlag, der modsvarer overdragelsen.

Forlagene, producenterne m.fl., der ofte er ejet af multinationale koncerner, slipper af sted med dette, fordi den enkelte ophavsmands forhandlings-

styrke slet ikke matcher de moderne mediekoncerner, og fordi ophavsmanden ofte har et stærkt ønske om at nå ud til sit publikum.

Danske ophavsmænd og udøvende kunstnere må ofte skaffe sig supplerende indtægter ved arbejde i helt andre erhverv, og dansk indholdsproduktion ville være større, hvis ophavsmænd og udøvende kunstnere fik vederlag, der reelt modsvarer udnyttelsen af deres rettigheder, således at de kunne hellige sig arbejdet med at skabe nyt indhold.

De urimelige aftaler for ophavsmænd og udøvende kunstnere betyder derfor, at den danske befolkning, som i sidste ende betaler for den indholdsproduktion, vi har her i landet, får mindre for sine penge, end hvis aftalerne var rimelige og afbalancerede.

Mediekoncernerne, som selvsagt er dem som profiterer af, at der ikke betales passende vederlag, udnytter stort set aldrig alle de rettigheder, som de har sat sig på kontraktligt. Og ophavsmænd og udøvende kunstnere udfolder ofte store, men nyteløse anstrengelser for at få lov til selv at sætte de uudnyttede værker m.v. i produktion. De urimelige aftaler betyder derfor også, at der er værker og frembringelser, som den danske befolkning aldrig får adgang til.